

Overdenking 5 september 2021 in de Remonstrantse Kerk in Rotterdam.

Voorganger: dr. Koen Holtzapffel

Thema: Geef mij die dwaze meisjes maar



Gemeente, afgelopen donderdag verscheen het boek over gelijkenissen onder de titel ‘Geef mij die dwaze meisjes maar. In gesprek met Jezus gelijkenissen’. Het is mede vrucht van mijn studieverlof vorig jaar en ik vind het leuk daar vandaag, bij wijze van primeur, al wat aandacht aan te besteden. Op 12 september, bij de Openingszondag, meer. Onder het motto *’t Is alles een gelijkenis*. Ik ga vandaag niet in op vragen als: wat is nu precies een gelijkenis? Dat komt in de gesprekskringen nog wel aan de orde. Hopelijk kunnen die weer live van start gaan binnenkort. Ik overdenk met u vandaag één gelijkenis, die ook de titel leverde voor het boek, de gelezen gelijkenis van de verstandige en dwaze bruidsmeisjes. En ik wil daarbij laten zien hoe je zo’n gelijkenis vanuit verschillende invalshoeken kunt benaderen. Die verschillende benaderingen brengen een gelijkenis dichterbij. Hopelijk dagen ze uit om als lezer of luisteraar hier en nu ook een eigen invalshoek te kiezen. Wat spreekt mij wel of niet aan in een gelijkenis, wat doet die gelijkenis met mij en mijn geloof, wat wil die gelijkenis in mijn leven betekenen?

1 De eerste benaderingswijze of invalshoek gaat uit van de alledaagse situatie waarin de gelijkenis zich afspeelt. Dat is trouwens een van de mooie kenmerken van elke parabel: die speelt zich af in een bekende, vertrouwde omgeving, maar laat daarin wel iets verrassends, iets nieuws gebeuren. In onze parabel is dat het gegeven van een bruiloft met bruidsoomsmeisjes. 2000 jaar geleden een belangrijke gebeurtenis en nu nog steeds. Al gaat het er in het Midden-Oosten net even anders aan toe dan bij ons. Op zo’n bruiloft in het Midden-Oosten verzamelen de bruidsoomsmeisjes zich samen met de gasten thuis bij de bruid. Daar is ook het uitgebreide gezin van de bruid aanwezig, inclusief alle ooms en tantes, neven en nichten. De vrouwen bewonderen de bruidsjurk, de mannen drinken thee, kinderen rennen vrolijk overal doorheen. De grote afwezige is op dat moment nog de bruidegom. Ieder wacht gespannen op zijn komst. Hij wordt door zijn vrienden opgehaald die hem samen met zijn familie naar het huis van de bruid begeleiden. Omdat zich onderweg steeds meer mensen aansluiten kan het idd wel even duren voor de feestgangers inclusief bruidegom aankomen bij het huis van de bruid. Maar als de bruidegom dan eindelijk vlakbij het huis van de bruid is aangekomen, dan gaan de bruidsoomsmeisjes, de ongetrouwde vriendinnen van de bruid hem tegemoet. Na de trouwceremonie barst het bruidsoomsfeest los, een feest dat soms wel een week kan duren. Kosten noch moeiten worden gespaard, je wilt ten slotte graag laten zien dat je tot zo’n bruiloft in staat bent.

Door zo naar de context van de parabel te kijken, het dagelijks leven waarin de boodschap zich afspeelt, begrijpen we wellicht beter wat Jezus ons via die parabel wil vertellen. Over Gods koninkrijk, de nieuwe wereld waarover hij het steeds heeft. Wie de bruidegom wil inhalen moet goed voorbereid zijn én tegelijk heel alert blijven.

Want niemand weet wanneer de bruidegom precies komt. En dat geldt precies zo voor Gods koninkrijk: hoe je het ook precies omschrijven wilt, als nieuwe wereld, als rijk van vrede en gerechtigheid, het is altijd anders dan we dachten, het komt anders en het is er juist op een moment dat je het niet verwacht. Tijdens het lange wachten vallen alle tien bruidsoomsmeisjes in slaap. Zul je net zien! Dat wordt ze niet kwalijk genomen. Het punt waar het om draait is het wakker

worden. Wie heeft er dan aan gedacht dat het precieze moment van aankomst onbekend is en dat het dus ook wel eens langer kan gaan duren dan wij in ons optimisme dachten? Wie heeft er dus olie meegenomen om in de late avond de fakkel brandend te krijgen?

Het leven loopt toch vaak anders dan we gepland hadden of verwacht? Daar kun je meestal niet zo veel aan doen. En toch kun je wel enigszins voorbereid zijn op zulke onverwachte wendingen, er in ieder geval een beetje rekening mee houden. Wat voor het gewone leven geldt, geldt ook voor Gods koninkrijk, Gods nieuwe wereld. We kunnen dat koninkrijk niet plannen of organiseren, het ligt niet in onze hand. We kunnen wel gefocussed blijven, ons openstellen voor sporen ervan en zelf een kleine bijdrage leveren. Tot zover de nadruk op de 'Sitz im Leben' van de parabel, het bruiloftsfeest.

2 Voor een heel andere manier van kijken naar de parabel neem ik u even mee naar die prachtige middeleeuwse kathedralen. Misschien hebt u ze deze zomer weer bezocht als dat mocht, postcorona. Die kathedralen vertellen de Bijbelverhalen na in beeldvorm. Vooral aan mensen die de bijbel toen niet zelf konden lezen maar de verhalen wel konden horen en zien. En de boodschap ook wel kenden maar daarvan steeds opnieuw moesten worden doordrongen. De meeste kathedralen hebben aan de westelijke zijde een portaal dat taferelen uitbeeldt die met de toekomst te maken hebben. Vaak een beetje waarschuwend, memento mori! En precies aan die westzijde treffen we dan ook de verstandige en de dwaze meisjes aan. Natuurlijk met de boodschap: wees goed voorbereid, want niemand weet precies wanneer het rijk Gods aanbreekt of de dag des oordeels komt. Je kunt er dan maar beter klaar voor zijn, anders vind je de deur gesloten. Van de kerk, van de hemelpoort.

Het aardige is dat die middeleeuwse kathedralenbouwers en hun beeldhouwers zich echt hebben uitgeleefd in die dwaze en verstandige meisjes. De meisjes zijn geïndividualiseerd, lachen je na 500 jaar nog steeds toe, hebben allemaal aparte kleding en uitstraling. De dwaze meisjes zijn daarbij vaak het leukst. Grappig, geeuwend, in slaap gesukkeld. Kennelijk dachten ze ook toen al: geef mij die dwaze meisjes maar.

Wat minder leuk is: vaak werden er in de middeleeuwen nog twee meisjes aan toegevoegd: de een stond dan voor het jodendom, de synagoge, de andere voor het christendom, de kerk. Waar de oorspronkelijke parabel helemaal niets zegt over een tegenstelling tussen jodendom en christendom, iedereen moet immers waakzaam zijn, daar werd de parabel in de middeleeuwen in een heel andere sfeer getrokken. De joden hadden zich niet goed voorbereid en dus de komst van Christus gemist. Een interpretatie van de parabel die we nu natuurlijk als uiterst pijnlijk ervaren. Bovendien wordt de werking van de parabel zo tenietgedaan. Christenen hoefden zich kennelijk niet druk te maken en gebruikten de parabel alleen maar om anderen de maat te nemen. Terwijl een parabel bedoeld is om jezelf de maat te nemen en eens goed in de spiegel te kijken. Snel dus maar over naar een derde invalshoek die ook die middeleeuwse kathedralenbouwers al begrepen: Geef mij die dwaze meisjes maar.

3 Even afgezien van het feit dat de uitgever dat natuurlijk een leuke titel vond: er zit ook nog iets anders achter, namelijk de vraag hoe je op een vrijzinnige manier met zo'n oude parabel om kunt gaan. Tuurlijk, verhalen van vroeger bevatten veel wijsheid, ook voor nu, maar je hoeft ze niet kritiekloos te slikken. Ze zijn voor meerderlei uitleg vatbaar en je moet er zelf over nadenken. De evangelist Matteüs hoopt natuurlijk dat we sympathie koesteren voor de verstandige meisjes, maar is er niet ook iets goeds te zeggen over die dwaze meisjes? Verdienen zij niet ook onze sympathie?

Dat gebeurt bijvoorbeeld in een wat oudere roman van de Joodse schrijfster Ida Simons. De roman heeft als titel: *Een dwaze maagd* (1959). Juist in deze roman komen de dwaze meisjes positiever in beeld. De roman gaat over een jong meisje met een passie voor pianospelen. Tegen de achtergrond van de bedrijvige joodse gemeenschap in Antwerpen in de jaren twintig van de vorige eeuw. De hoofdpersoon wil heel graag zo'n wijs meisje worden. Maar als ze de parabel van de tien bruidsmeisjes hoort, reageert ze verdrietig en boos: 'Het zijn rotmeiden ... die wijze

maagden, waarom konden ze die stakkers niet wat olie lenen? Rotmeiden waren het. Laat mij maar een dwaze maagd zijn' (p. 57). Verdrietig was ze om die vreselijke zinnen aan het slot van de parabel: '... de deur werd gesloten; ik ken u niet.' Later poogt ze toch bedachtzaam en voorzichtig te zijn, 'als de wijze maagden'. Maar als lezer hoop je maar dat het de hoofdpersoon uit Simons' roman nooit helemaal zal lukken, een wijze maagd te zijn. Dwaze meisjes geven kleur aan het leven, ze doen gelukkig een appel op andermans helpende hand. Geef mij die dwaze meisjes maar!

4 Tot slot. Je kunt elke gelijkenis op zichzelf bekijken, daar lenen ze zich prima voor. Tegelijk zijn die gelijkenissen in de bijbel opgenomen in een doorlopend verhaal. Bij Matteüs staat onze gelijkenis in het kader van de toekomst, met een duur woord de eschatologie, een term die u onmiddellijk weer mag vergeten. Over die toekomst is een hoop te doen, in de bijbel en ook nu. We maken ons zorgen over de toekomst, hopen dus dat er snel een kabinet zal komen (over wachten gesproken), we proberen ons goed voor te bereiden maar niemand weet hoe het precies zal gaan.

En als Jezus eens terug zou keren op aarde, om in het beeld van de parabel te blijven, wat treft hij hier dan aan? Mensen die voorbereid zijn en hem van harte welkom heten, mensen die het verder wel geloven, die moedeloos het hoofd in de schoot hebben geworpen?

Ik zou zeggen: ook als je niet letterlijk in een wederkomst van Jezus gelooft, dan kun je in ieder geval in de waarde en in de toekomst van zijn boodschap blijven geloven. En daar niet alleen in geloven, maar er ook inspiratie aan ontleen voor het hier en nu en er wat mee doen.

Vanuit die optiek eindig ik met een mooie gedachte van een oude kerkvader die zich meer dan 1500 jaar geleden ook al boog over de vraag: wat doen we hier en nu met zo'n parabel? Er waren in zijn tijd jonge vrouwen, maagden, die bewust afzagen van seksuele omgang, en die maagden stonden in hoog aanzien in de christelijke gemeente. De kerkvader zwaait deze jonge vrouwen eerst lof toe. Ze zijn toonbeelden van zelfdiscipline. Ze houden de fakkel van de deugdzaamheid hoog. Maar zegt hij dan, als bij die fakkel de olie ontbreekt, als bij hun maagdelijkheid de eenvoudige medemenselijkheid ontbreekt, het helpen van de naaste... Tja, dan zal hun mooie deugdzaamheid en zelfdiscipline God toch niet erg vrolijk stemmen. Dan hadden ze maar beter geen maagd kunnen worden om des te meer energie te steken in het helpen van hun naaste. Waarmee die oude kerkvader maar wil zeggen: die olie, snel vergeten, staat voor een kleine goedheid, voor een daad van medemenselijkheid waar niemand veel acht op slaat, maar die toch heel wezenlijk is in het leven. En het motief daarvoor dient niet te zijn: een plaatsje in de hemel verdienen of op de voorste plek staan als Jezus ooit mocht weerkeren op aarde, nee het motief dient te liggen in die medemens die om jouw hulp vraagt, jouw bijstand. Kijk zulke daden van medemenselijkheid zetten de deur naar Gods koninkrijk nu al op een kier, misschien niet in de hemel maar wel op aarde.

Gemeente, ik gaf u vanmorgen vier invalshoeken bij een oude Bijbelse parabel. Of een van die invalshoeken de ware is? Of de manier waarop Jezus wilde dat we de parabel zouden interpreteren? Wie het weet mag het zeggen. Ik hoop dat het u uitnodigt er uw eigen invalshoek naast te plaatsen. Want een van de gedachten achter het parabelboek luidt: een gelijkenis komt pas echt tot z'n recht als je 'm op je eigen manier, eigenwijs durft te lezen. Is dat niet precies wat de remonstranten willen: in de traditie staan, maar wel op eigen wijs!

Amen.

Literatuur: B. Reitsma Onvoorstelbaar; B. Lutikhuis Tien beelden; E. Ottenheijm Parabels